

Diákok a diákzenekarban

Szabó Tibor, a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium igazgatója beszél az iskolában folyó zenekari munkáról, és az ezzel kapcsolatos problémákról

– Iskolánkban az első évfolyamon nem működik semmiféle zenekar. Ez a vonós, elsősorban a hegedű szakos kollégák szakmai véleménye alapján alakult így. Ennek oka, hogy mi többnyire 14 éves korban, első szakiskolás korukban kapjuk meg a növendékeket. Ez az utolsó pillanat, amikor technikájukon, hangszerkezelésükön alapvetően módosítani lehet.

Második évben évfolyamzenekar működik, amelyet tanárpáros vezet. A vonós szakértő Petőfi Erika, aki ezt a munkát rendkívüli hozzáértéssel és lelkiismeretességgel végzi. A Festetich Vonósnégyes második hegedűseként a zenei, technikai problémákat alaposan elemző, igényes kamarazenészként dolgozik a gyerekekkel. Ennek a zenekarnak a karmestere Füzesséry Tibor, aki karmesteri képességét és rutinját adja ehhez a munkához. Ez a zenekar azonban gyakran játszik karmester nélkül is. Jó gyakorlat ez a növendék koncertmestereknek. Ha versenyművekről van szó, a vonós szólista gyakran maga vezeti a zenekart is.

A zenekar elsősorban barokk és klasszikus művekkel foglalkozik. Szeptembertől februárig dolgozik ebben az összetételben. Legfeljebb két programot dolgoznak ki, amelyek a Zeneakadémia Kistermében szólnak meg. Igény szerint fúvósokkal is kiegészülhet az együttes. Tavaly például három Mozart zongoraverseny is elhangzott három, azóta már főiskolás jeles növendékünk – Szvoren Ádám, Balog József és Nyári Gyula – szólójával.

– Említette, hogy a második zenekar csak februárig dolgozik. Mit csinálnak az év hátralévő részében?

– Februárban a negyedikesek kiválnak a szimfonikus zenekarból, mert nekik akkor már az a legfontosabb, hogy eredményes vizsgák után ugyancsak eredményes felvételi vizsgát tudjanak tenni. Nagy érvágás ez a zenekar számára, de mindenképpen meg kell tenni, mert egy fél évre szükség van erre az egyéni felkészülésre. A tanuló egzisztenciájánál nincs fontosabb az iskola számára, mert ez a legfontosabb a növendékek és a szülők számára is. Sok szülő éppen azért adja hozzánk tanulni a gyereket, mert biztosítva látja, hogy a növendékek személyes jövőjével is törődünk. Ennek még a zenekar működését is alá kell rendelni. A növendékeknek marad

még épp elég idejük a főiskolán zenekari rutint és képességet szerezni. Ha nem szerzi meg, az már nem a mi felelősségünk.

– Ilyenkor februárban aztán a negyedikesek megüriült helyeire beülnek azok a másodikosok, akik a záróhangversennyel befejezik a kamarazenekari munkájukat? Lehet tehát érdemi munkával kezdeni az új tanévet?

– Így van. Tavasszal már azért pódiumra lépünk az új összetételű együttessel.; az „Ifjú szólisták”-at kísérik – iskolánk kiváló, versenygyőztes hangszereit – zeneakadémiai koncertünkön. Szoktunk azért zenekari darabokat is játszani, tavaly például Bach D-dúr szvitjét és Weiner Farsangját játszottuk. A vonóstanárok ezt ideális választásnak tartották – a Bach-szvit barokk mű, technikai szempontból nem irreális a növendékek számára. De örömük volt a fúvósoknak is, hiszen nehéz, igényes trombitaszólamot kellett eljátszani a három szólistának.

– Gondolom, a jó produkciók a jó személyi feltételeknek is köszönhetőek

– Természetesen. A szimfonikus zenekar hangszercsoportjaival többé-kevésbé rendszeresen dolgoznak iskolánk művésztanárai. Néhány példa: Bodonyi István hegedű, Fejérvári János brácsa, Déri György cselló, Kemény János fafúvós, Beleznyai Tibor kürtkvartett, Simon Attila trombita, Avar Antal harsona, Adamik Gábor rézfúvós kamarazene. Arra is volt példa, hogy amikor Gyöngyössy Zoltánnal játszottuk Nielsen Fuvolaversenyét, ő valóságos kurzust tartott a versenymű kíséretének kidolgozása közben. Most, november 13-án Scsedrin vonósokra és ütősökre komponált Carmen-szvitjét fogjuk játszani a Zeneakadémián két fiatal tanárunk – Holló Aurél és B.Nagy Tünde -, valamint az egész ütőtanszak közreműködésével. Ez a közös munka nyilván tanári munka is lesz. Elmondhatjuk tehát, hogy rendkívül gazdag az a szakértői háttér, amire a szimfonikus zenekar munkája épül.

– Tanárkollégái partnerek olyan szempontból is, hogy ilyen fontos szereplésre való felkészüléskor a növendékekkel egy-egy exponáltabb zenekari helyet „átvegyenek”?

– Igen, a nagyzenekarnál is van egy viszonylag kialakult tanári háttér. Attól függően, hogy a darabokban hol, mennyi segítségre van szükség, vesszük igénybe munkájukat. Általában az őszi koncerte-

ken egy nagy szimfonikus művet is műsorra tűz a zenekar. Ennek azért is van értelme, mert a gyerekek sokat járnak zenei táborba, ahol azért találkozhatnak ilyen nagyobb szimfonikus darabokkal. Valahol nekünk is versenyben kell maradnunk és próbálkozni kell nagyzenekari kompozíciókkal. A verseny nem vonatkozhat természetesen arra, hogy összehasonlítsuk magunkat bármelyik nagyobb szimfonikus zenekarral – erről szó sincs. Inkább csak arról van szó, hogy látni kell néha a felcsillanó szemeken, amikor egy-egy, lemezről már ismert nagy zenekari állás hozzávetőleges színvonalon megszólal. Ez amúgy is a felfedezés, a rácsodálkozás időszaka az ő életükben. Tavaly a Páva-variációkat választottuk. Decemberben, egy kiközvetített koncerten ugyanezt játszotta a Zeneakadémia zenekara is, és az abban részt venni nem tudó zeneakadémisták helyett a mi növendékeink közül választották a kisegítőket. Elmentem arra a hangversenyre is, és büszke voltam, hogy a két produkció között nem lehetett igazi színvonalbeli különbséget észlelni.

– Hányan döntik el, kinek van beleszólása, hogy a nagyzenekar mit játsszon?

– Én döntöm el, de van lehetőség a vitára. Nemcsak formálisan, hiszen ez egy közismerten vitaközös tantestület. Régi kedves segítőtársam Bodonyi István, aki sokáig volt az akkori Postás Zenekar (ma MATÁV Szimfonikus Zenekar) koncertmestere. Ő nagyon jól, nagyon belülről ismeri ezt a szimfonikus zenekari „üzemet”. Ismeri a karmesterek többségét, ismeri a műveket, pontosan tudja, hol, milyen hibalehetőségek nehezítik meg a hangszerek illetve a karmesterek dolgát. Előre fel tudja hívni a figyelmet bizonyos zenekari helyekre, hol, mire kell vigyázni. Ő tehát mindig elmondja kritikai észrevételeit az én műsorválasztásommal kapcsolatban, amit hol figyelembe veszek, hol nem.

– Bizonyára rengeteg szempontnak kell eleget tenni.

– Így van, tehát szelektálni is tudni kell. Ebben az évben Muszorgszkij Egy kiállítás képeivel szeretnénk foglalkozni. Komoly feladat, elkezdtük már a szólampróbákat és nem kételkedem abban, hogy a november 13.-i koncertre a zenekari tagok meg fogják tudni oldani a problémákat.

– *Hogyan férnek ebbe a koncepcióba például a más zenekari és hangszeres technikát követelő Haydn és Mozart szimfóniák?*

– Ez alapvetően a kisenekar profilja, de én is igyekszem napirenden tartani a szimfonikus zenekarban, abban a stádiumban, amikor a távozó negyedik helyére „átül” a kisenekar. Játszottunk korai Mozart szimfóniákat, kevésbé ismert zongoraversenyeket, Haydn zongoraversenyt Eckhardt Gáborral, Hargitai Imrével. A Nemzeti Galéria Kupolatermében is játszottunk, a Magyar Rádió „Hangverseny délidőben” sorozatában. Tapasztalatom szerint ezeket még talán nehezebb eljátszani, mint a nagy romantikus műveket. Ebben a korban a hegedűsök még nemigen tudnak mozarti spiccatot játszani – igazán jól később is csak nagyon kevesen tudják. Manapság annyi historikus együttes van, annyi nagyon jó felvételen lehet hallani ezeket a kényes, áttetsző darabokat, hogy nem akarok gyerekeket kitenni egy szinte garantálható kudarcélménynek.

– *A szólamvezetők tanárok vagy növendékek?*

– Nálunk mindenki diák, pontosabban a mi iskolánk tanulója. Nem vagyok híve a korosztályokat vegyítő szisztémának. A tanárok csak segítenek.

– *Szokott-e vendégkarmestert hívni? Fontosnak tartja-e az ily módon szerethető élményt a gyerekek számára?*

– Az élményt fontosnak tartom, de nem szoktam. Egy vendégkarmester fellépése ugyanis adott, intenzív próbaidőszakot igényel, ami teljesen felborítaná az iskola na-

gyon nehezen összeállított működési ritmusát. Nem lehetne főtárgy órát tartani, megszűnne a közismereti oktatás – sorra kapnám a kritikákat. Az élményt pedig megszerzik a gyerekek másutt, hiszen nagyon sok helyen játszanak tanévben és szünetidőben egyaránt.

Szívesen hozzásegítem ehhez az élményhez őket oly módon is, hogy külföldi produkciókban veszünk részt, ahol természetesen nem én dirigálok. Most nyáron például Dél-Tirolban voltunk, ahol egy Eurokórus, 12 kóruszövetség legjobb kórustagjaiból delegált, mintegy százfős énekkar működött. A karmester, Erwin Ortner, jelenleg a bécsi Zeneakadémia rektora, az ottani karvezetés tanszak, valamint a Schönberg és Rádióénekkar vezetője volt. Schubert Esz-dúr miséje szerepelt a programon, én „szállítottam” a kísérő zenekart. Két koncert volt: egy Dél-Tirolban, egy Liechtensteinben; mindenki konzis volt abban a zenekarban és mindenki meg volt elégedve a teljesítménnyel – legjobban maga a karmester. Második alkalommal kért fel minket hasonló munkára; először egy ennél kisebb apparátussal utaztunk, Bruckner f-moll miséjében, és Mendelssohn 42. zsoltárjában működünk közre. Vagyis házon belül adottak a feltételek ahhoz, hogy kényes ízlésű, elkényeztetett vendégkarmester igényeinek is száz százalékosan megfeleljünk.

Az ilyen nyári programok alkalmával én magam tanúsítok önkorlátozást: ide nem kötelező eljönni. Június közepén vége a tanévnek, és felajánlom az esetleges nyári koncerteket. Akinek már terve van (akár a

szüleivel, akár más zenekarral), nem jelentkezik.

– *Nincs néha kísértése, hogy profibbá tegye a zenekart? Érték ezalatt esetleg bérleti hangversenyeket, szükség esetén kiegészítőket?*

– Volt, de ma már meggyőződés, hogy a mi feladatunk, ha iskolai keretek között, iskolai zenekarként működünk. 1983-84-85-ben, amikor itt igazgató lettem, sorra születtek az emlékezetes produkciók: Dido és Aeneas, János passió. Az 1987-es Europa Cantat-on négy oratóriumot kísértünk. 1986-87-ben, amikor kinőttek tőlünk az azokban résztvevő gyerekek, volt egy kísértés, hogy verbuváljunk belőlük félprofi szimfonikus zenekart. Úgy láttam, az igényük is megvan, hiszen sorra csatlakoztak az ifjúsági szimfonikus és kamarazenekarokhoz, maguk is alapítottak együtteseket. Az Europa Cantat-on közreműködők szinte ugyanabban a felállásban tűntek fel Dohnányi Szimfonikus Zenekarként. Akkor én úgy döntöttem, hogy nem szállok ringbe, hanem megmaradok az iskolai keretek között.

– *Mit tart az elengedhetetlen technikai stúdiumokon kívül a legfontosabbnak a szakiskolai szimfonikus zenekari munkában?*

– A szakmai tapasztalatszerzésen túl fontos a sikerélmény – a nagyzenekari apparátusba való beilleszkedés, az ismert hangzás létrehozásának élménye. Fontosak a pódiumélmények is, és minden olyan lehetőség, ami a zenekari játék, a zenekari repertoár megismerése felé „terelgeti” ezeket a középiskolai diákokat. Tóth Anna

CORPUS hirdetés